

Práce v kanceláři poslankyně Spolkového sněmu

Vojtěch ŠIMÍČEK

Díky hned několika příznivým okolnostem a na základě dvoukolového konkursu jsem měl příležitost absolvovat praktikum v německém Spolkovém sněmu. V dalším se však nebudu zabývat politologickými a ústavněprávními problémy tohoto orgánu, ale pokusím se spíše o trochu útržkovité vyjádření svých dojmů a pocitů, které jsem za svého pobytu nabyl.

Přes to, že jsem při konkursu vyjádřil přání pracovat u některého z poslanců CDU nebo CSU se zaměřením na zahraniční politiku, přidělili mne k poslankyni za SPD, jejíž těžiště činnosti spočívalo v práci výboru pro ženy a mládež. To však nakonec nebylo na škodu, protože jsem se alespoň mohl blíže seznámit s prací v oboru, ke kterému bych se za normálních podmínek asi nikdy nedostal. Snad nevyzní jako sebechvála tvrzení, že se cítím – po pětiměsíčním pobytu – v oblasti emancipace jedním z nejinformovanějších mužů v České republice.

Pojďme ale krátce zpět k vnějšmu popisu poslancecké práce. Jednou z prvních otázek zpravidla bývá, jak vysokou odměnu poslanci Spolkového sněmu dostávají. Takže: základní odměna činí 10 128 DM (brutto). Prezident Spolkového sněmu dostává 20 256 DM, viceprezident 15 192 DM. Kromě toho mají poslanci nárok na paušální částku 5 765 DM (netto) měsíčně, určenou pro potřeby spojené s poslanceckým mandátem (např. udržování bytu v Bonnu, zařízení kanceláře ve volebním okrsku apod.). Tato suma však může být krácena. Tak např. poslanec, který má omluvenou absenci na zasedání pléna přichází o 90 DM, při neomluvené absenci o 150 DM.

Dále mají poslanci právo na 12 960 DM měsíčně, určených pro platy svých parlamentních spolupracovníků. Zda si z této částky bude poslanec vydržovat jednoho univerzitního profesora nebo čtyři mladé kolegy závisí pouze na jeho vlastním uvážení. V naší kanceláři pracovala vědecká spolupracovnice a sekretářka (na poloviční úvazek) a před mým příchodem mladá studentka práv (rovněž na poloviční úvazek).

Vůbec se dá říci, že poslanci hojně využívají pomoci studentů – především právníků. Má to několik příčin: studenti jsou ještě plni nadšení a ochotni dělat často i ty práce, které by „zkušenější“ spolupracovníci odmítli. Rovněž nejsou tak nákladní a ještě u nich neexistuje potřeba stálého pracovního místa, které je v této profesi

velice nejisté a vždy závislé na výsledcích voleb. Důležité je rovněž vtáhnutí studentů do poslancecké činnosti – a tím i do práce v politické straně, která si právě tímto způsobem vychovává nové generace sobě nakloněné inteligence. Pro studenty je práce v poslanceckých kancelářích zajímavá nejen z finančního hlediska, ale i pro možnost přístupu k jinak velice těžko dostupným informacím a k navázání důležitých kontaktů. Je spíše pravidlem než výjimkou, že např. studie vypracováváné pro poslance jsou zároveň (nebo jen v pozměněné podobě) referáty či jinými písemnými pracemi do školy.

Kromě toho má poslanec nárok na bezplatnou státní dopravu, kancelář v Bonnu včetně nákladů na telefony, faxy, vnitrozemské i zahraniční cesty spojené s výkonem funkce atp.. Zvláštní fondy existují pro vybavení kanceláří a různé denní potřeby a bývá proto zvyklostí, že se těsně před koncem roku (resp. před vánocemi) tyto fondy vyčerpávají a „fasují“ se uejrůznější propisovačky a sešity, které pravidelně rozzáří oči dětí poslanců (spolupracovníků) u vánočního stromečku.

K příjmům poslanců je nutné doplnit, že jejich pevnou část pravidelně odvádějí politické straně, za kterou byli zvoleni. Tyto tzv. zvláštní příspěvky nositelů mandátu sice nejsou právně vynutitelné, upravují je však zpravidla stanovy a jejich neplacení by vedlo k roztržce se stranou, která by pravděpodobně skončila nezvolením v následujících volbách. Pro názornost: výška odvodů se pohybuje kolem 1000 DM měsíčně, nejvyšší je u poslanců strany Zelení.

Kromě toho si poslanci často stěžují, že značnou část svých příjmů vydávají na četné dobročinné a charitativní akce. Jsou na ně pravidelně zváni při různých společenských příležitostech, kde už čekají „výběrci“ z dobročinných organizací, zpravidla doprovázení televizními kamerami nebo alespoň novináři, kteří bedlivě sledují výši darovaných částek. I zde se odráží pokles hodnoty marky, protože jestli ještě nedávno postačovalo darování padesátimarkových částek, dnes je společenskou nutností přinejmenším dvojnásobek. A protože se takové akce konají nejméně jednou týdně snadno si spočteme, proč si poslanci tolik stěžují.

Ke zvládnutí obrovské šíře problémů, kterými se parlament zabývá, musí docházet k značné profesionalizaci a specializaci poslanců. Poslanci pracují v jednotlivých výborech, jejichž počet a zaměření zhruba odpovídá počtu a zaměření spolkových ministerstev, a v pracovních skupinách, které jsou složeny z poslanců stejné frakční příslušnosti těchto výborů. V nich spočívá těžiště veškeré parlamentní práce, protože už ve výborech a vlastně i při hlasování ve frakcích se vychází z postojů specializovaných pracovních skupin.

Vlastní jednání a hlasování v plénu je už více formalitou nebo taky někdy trochu divadlem pro veřejnost (především při projednávání rozpočtu), protože politická rozhodnutí už zpravidla padla a příslušné grémium je pouze formalizuje. Nepřekvapí proto ani prázdné lavice poslanců v plénu, které jsou pravidlem takřka vždy mimo okamžiky hlasování.

„Mé“ poslankyni se dokonce stalo, že při přednášení jednoho ze svých projevů na „ženské“ téma byla v plenárním sále zcela sama (když pomíneme nutného předsedajícího a zapisovatele), doprovázená pouze nadšeným potleskem předsedkyně pracovní

poskupiny SPD „Rovnoprávnost žen a mužů“. Tato příhoda se zvyrazní na základě skutečnosti, že celkový počet poslanců činí číslo 662. Stalo se už také několikrát, že při pravidelných každodenních hodinách otázek na vládu byli přítomní poslanci v menšině.

Specializace poslanců je zřejmá při jednáních všech grémií. Nepřekvapuje proto, že jednotliví poslanci nejsou např. odborníky v celé zahraničněpolitické oblasti, ale pouze pro některé vybrané státy. To má především tu výhodu, že požívají od svých kolegů patřičnou důvěru a při rozhodování jsou nejvýznamnější jejich stanoviska. Někdy se sice v této souvislosti hovoří o uniformitě frakcí a nedostatku vlastního názoru poslanců, toto tvrzení však považuji za značně nadsazené.

Vysoký stupeň specializace má několik důvodů. V první řadě si musíme uvědomit počet poslanců Spolkového sněmu i jednotlivých frakcí (CDU/CSU 318, SPD 239, FDP 79, PDS 17 a Svaz 90/Zelení 8), který umožňuje vzájemnou dělbu práce a z toho plynoucí úzké zaměření. Nesmíme opomenout ani technické možnosti poslanců: perfektně fungující informační servis, síť spolupracovníků a v neposlední řadě vědecká služba Spolkového sněmu, která je povinna na požádání zpracovat jakékoliv předkládané problémy.

Jedním z hlavních úkolů naší kanceláře byla neustálá péče o to, aby byla poslankyně dostatečně připravena na všechna jednání a setkání, kterých se účastnila. Neznamenalo to jen vyhledání příslušných návrhů zákonů před zasedáním pléna resp. výborů. Museli jsme i bedlivě sledovat tisk a jiné sdělovací prostředky, abychom byli informováni o nejnovějších poznatcích a stanoviscích k projednávaným problémům. Pokud měla poslankyně řeč před plénem, bylo samozřejmostí vyhledání všech projevů na podobné téma, které kdy pronesli poslanci ostatní, aby nemohlo dojít k opakování. Při besedách jsme se zase snažili uhodnout, které otázky mohou být položeny a vypracovávali jsme na ně už preventivně odpovědi, resp. vyhledali potřebné podkladové materiály.

Někdy jsem péči z naší strany považoval až za přehnanou. Při besedě se skupinou studentek z ruského Pskova na téma „Běžný poslanec den“ jsme totiž písemně připravovali i takové údaje, jako např. v kolik hodin poslankyně vstává a snídá, jak dlouho jí trvá cesta do kanceláře, kolik má dětí, zda je vdaná apod...

Důležité jsou i osobní schopnosti poslanců. Zajímavé je, že velká část z nich nikdy nepracovala v jiné oblasti než v politice. Dnešní typická kariéra začíná členstvím v některé z mládežnických organizací politických stran, pokračuje přes nejrůznější stranické resp. státní funkce nebo zaměstnání ve stranickém aparátu (úředníci, poradci) a vrcholí volební kandidaturou, resp. vládní funkcí. Tato skutečnost je sice předmětem silné kritiky, zůstává však i nadále a patří k příčinám i důsledkům „státu politických stran“ (Parteienstaat), kterým nepochybně současná SRN v pozitivním i negativním smyslu je.

„Má“ poslankyně se specializovala na otázky rovnoprávnosti žen a mužů. Hned při prvním příchodu do kanceláře mne zarazil a mnohé naznačil plakát visící naproti dveřím s nápisem, který hy se dal volně přeložit takto: „Být ženou je těžké. Musí myslet jako muž, chovat se jako dáma, vypadat jako dívka a pracovat jako kůň.“

Tento nápis byl mottem veškeré práce v kanceláři. Všechny návrhy zákonů, veškeré politické kroky byly hodnoceny pouze z hlediska rovnoprávnosti žen a mužů. Nepřekvapí proto asi ani téma, s kterým vystoupila „má“ poslankyně právě ve výše uvedeném příkladu před plénem (lépe řečeno před spolubojovnicí z výboru): „Maastricht z pohledu žen“.

Abyste bylo jasno, nejsem zásadně proti myšlence rovnoprávnosti. Nelíbí se mi pouze některé z metod, kterými se v Německu prosazuje. Především lze tyto metody označit za čistě mechanické. Vychází z myšlenky, že když je v populaci přibližně stejný počet mužů a žen, má být stejné zastoupení na všech pracovištích a ve všech funkcích. SPD to např. dělá tak, že přímo na základě stanov musí být ve všech stranických orgánech minimálně čtyřicetiprocentní zastoupení žen. V praxi to pak znamená, že neohledně na schopnosti a předpoklady jednotlivých kandidátů a kandidátek má přednost – díky stanoveným kvótám – kandidátka z toho prostého důvodu, že je žena.

Jiným příkladem je návrh SPD na doplnění příslušných právních norem upravujících složení Spolkového ústavního soudu ve smyslu právní garance stejného počtu soudců a soudkyň, protože ze současných 14 soudců jsou pouze dvě ženy.

Asi největší kuriozitou byl návrh zákona skupiny poslanců (resp. poslankyň) SPD, který si kladl za cíl rovnoprávnost v právní terminologii. Pokud by byl tento návrh schválen – musely by být u stávajících i budoucích zákonů všechny pojmy vyjádřené maskulinem doplněny o feminima. Konkrétně by to vypadalo tak, že bychom neměli pouze subjekty, ale i subjektivně práva, diskriminující pojem „poslanecká imunita“ by byl zřejmě nahrazen přesnějším „imunita poslanců a poslankyň“ apod. Obdobně orientován je i návrh na změnu Základního zákona, který v čl.3 sice garantuje rovnoprávnost mužů a žen, ale vzhledem k abecednímu (německému) pořádku by mělo být změněno pořadí slov „muži“ a „ženy“.

Trošku mi to připomíná náš předlistopadový systém, kde např. v parlamentu bylo určité množství mandátů vyhrazeno zástupcům dělnické třídy, představitelům nekomunistických stran a Svazu žen podle předem stanovených kritérií.

Rovněž mi vadí vysoký stupeň institucionalizace tohoto problému, který je právě pro Německo příznačný. Na spolkové úrovni sice např. funguje „pouze“ ministerstvo pro ženy a mládež, bohatě je však tento „nedostatek“ nahrazen v zemích, kde je u vlády SPD – tam existují přímo ministerstva pro rovnoprávnost žen a mužů. Proto jen – v tomto smyslu – doufáme, aby SPD nevyhrála volby v zemích dalších.

Vraťme se ale zpět do Spolkového sněmu. Dalším poznatkem, který jsem si přivezl, je snaha poslanců o neustálou a maximální prezentaci navenek, a to zejména ve volebních obvodech. K tomu účelu slouží především stále kanceláře, které pracují pro poslance v obvodech a zprostředkovávají kontakt s potencionálními voliči, pořádají různá setkání a besedy a vyřizují korespondenci. Je také samozřejmostí, že i sami poslanci tráví mnoho času ve svých volebních okrscích. „Má“ poslankyně byla např. místostarostkou města Neuss a do Bonnu pouze denně dojížděla, přestože jedna cesta vlakem trvá přes hodinu.

To všechno ale samozřejmě nestačí a občané musí mít pocit, že mají v parlamentu svého člověka, který za jejich zájmy bojuje. Proto např. naše kancelář vypracovávala každý týden aspoň jedno prohlášení tisku, u kterého nebylo ani tak důležité téma jako pouhá skutečnost, že o něm v tisku bude zmínka (i když většina stejně končila v odpadkových koších redakcí). Přednost měl samozřejmě regionální tisk vzhledem k větší pravděpodobnosti otištění prohlášení a také kvůli lepšímu oslovení občanů volebního obvodu.

Každý měsíc jsme dále vydávali tzv. Frauenspiegel, který nebyl ničím jiným než souborem výstřížků ze všech možných novin a časopisů, které se v jakékoliv podobě zabývaly problémy žen (nezaměstnaností, násilím apod.). Rozmnožovali jsme vždy 50 kusů, jejichž adresáty byly většinou různé ženské spolky ve volebním obvodu. Samotný obsah nebyl ani tak důležitý jako první strana, na které byla fotografie poslankyně a uvedení adresy kanceláře. I takovými formami o sobě poslankyně dávala vědět, a to právě před skupinami, na kterých jí záleželo nejvíce.

Další možností přímých kontaktů s volebním obvodem je návštěva Spolkového sněmu. Rozpočet Spolkového sněmu počítá s právem každého poslance zorganizovat jednou ročně výpravu skupiny z volebního obvodu do Bonnu, která slouží k seznámení se s poslaneckou prací přímo na místě činu. Tyto návštěvy mají už zavedený scénář: prohlídka starého a nového plenárního sálu, beseda s poslancem (popř. nahlédnutí do kanceláře) a procházka po Bonnu. Tyto akce jsou sice pořádnou finanční zátěží pro rozpočet, mají však částečně svůj smysl a u návštěvníků vzbuzují dojem, že právě ten „jejich“ poslanec se o ně dokáže náležitě postarat.

Při vylíčení některých svých dojmů jsem se nesnažil o objektivitu. Ta ostatně ani není možná, protože jsem pracoval pouze v jedné z poslaneckých kanceláří u jedné z mnoha poslankyň a nemohu hodnotit kanceláře ostatní.

Proto i dojem, že mnoho práce se dělá naprosto zbytečně, je dojmem subjektivním a soukromým. Svůj původ má především v tom, že samotné těžiště a orientace práce naší kanceláře nebylo podle mého názoru smysluplné. Rovněž je významné, že poslankyně, u které jsem pracoval, nezastávala v orgánech Spolkového sněmu ani ve straně žádné význačnější funkce a že proto i významná politická rozhodnutí padala velice nezávisle na jejích názorech.

To vše by ale nemělo snížit tu skutečnost, že jsem za praxi strávenou ve Spolkovém sněmu velice rád, protože mne obohatila o nezaplacené zkušenosti a zážitky, ať už byly pozitivní či negativní.

* * *

S U M M A R Y

The work in the office of a Federal Diet representative

The article draws on experiences obtained during a 5-months' affiliation at the Federal Diet in Bonn. It doesn't try to describe working and organization of this authority, but just to express some impressions and feelings. It occupies e. g. with the issues of representatives' rewards, movement of emancipation, working with the public, specialization and professional maturity of the representatives. At the given - may be extreme - examples it shows some negative characters of the work of representatives and their colleagues.